

Johann Sithmann Andreas Vogelsang

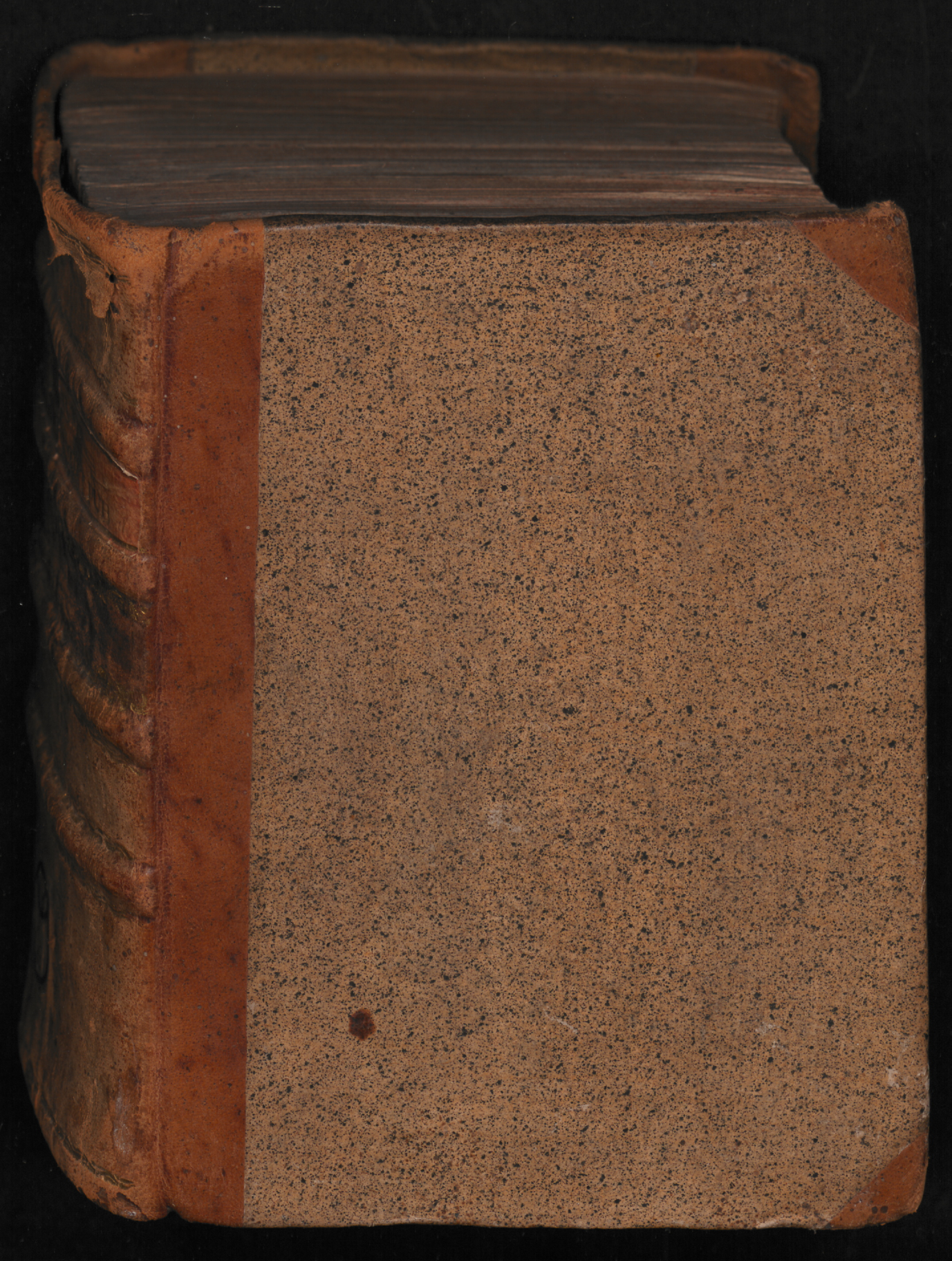
Speculi Imperii Romani Veteris Et Moderni Ex I. 2. ff. de O. I. ad modernum usq[ue] Imperii statum, & formam continuati Disputatio Quinta, De Origine Legum Civilium, Earumq[ue] Condendarum Apud Romanos Ritu, Magistratibus Ante Iustinianum Consulibus Et Proconsulibus

Stetini: Goetschius, 1651

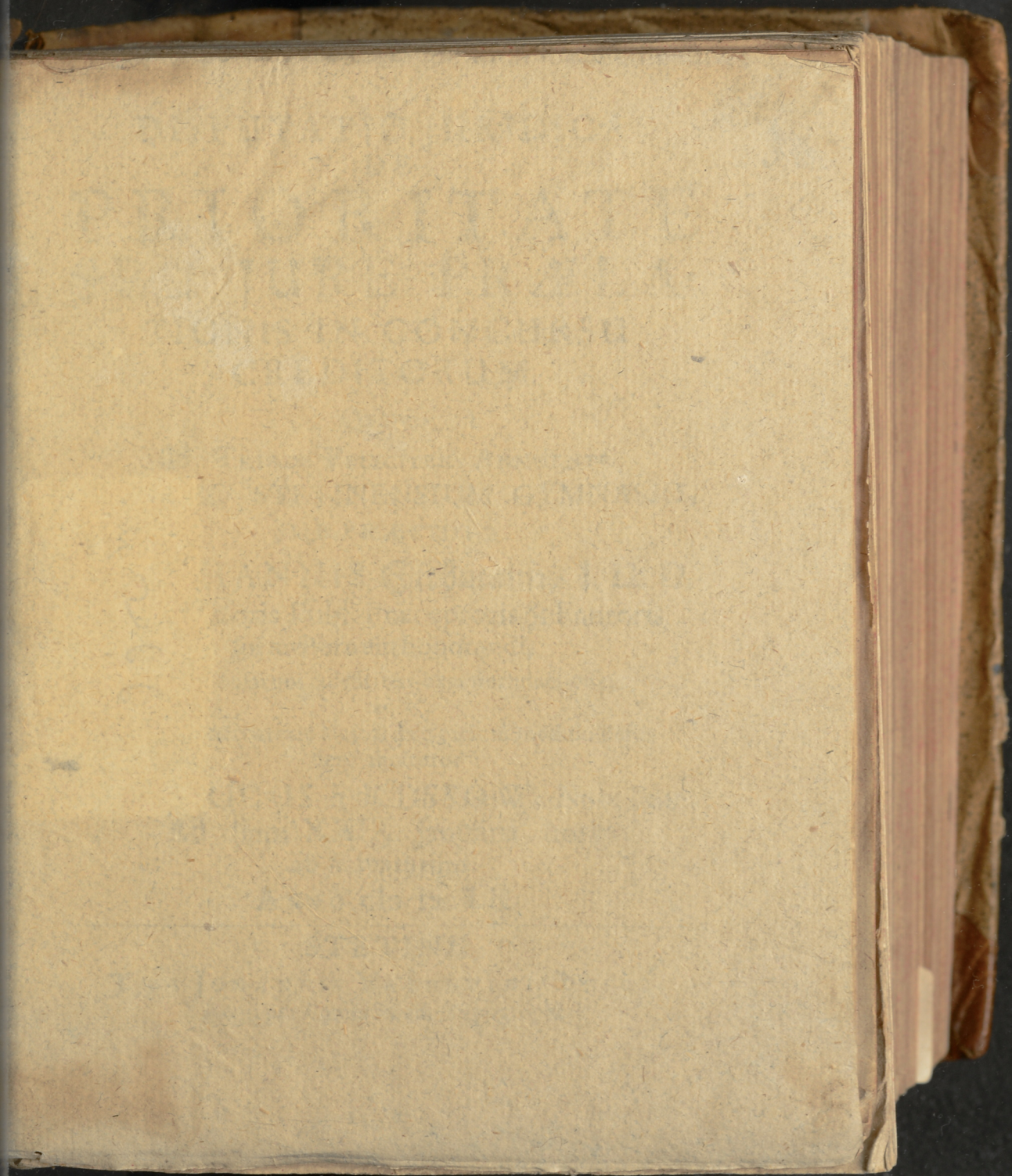
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn757229840>

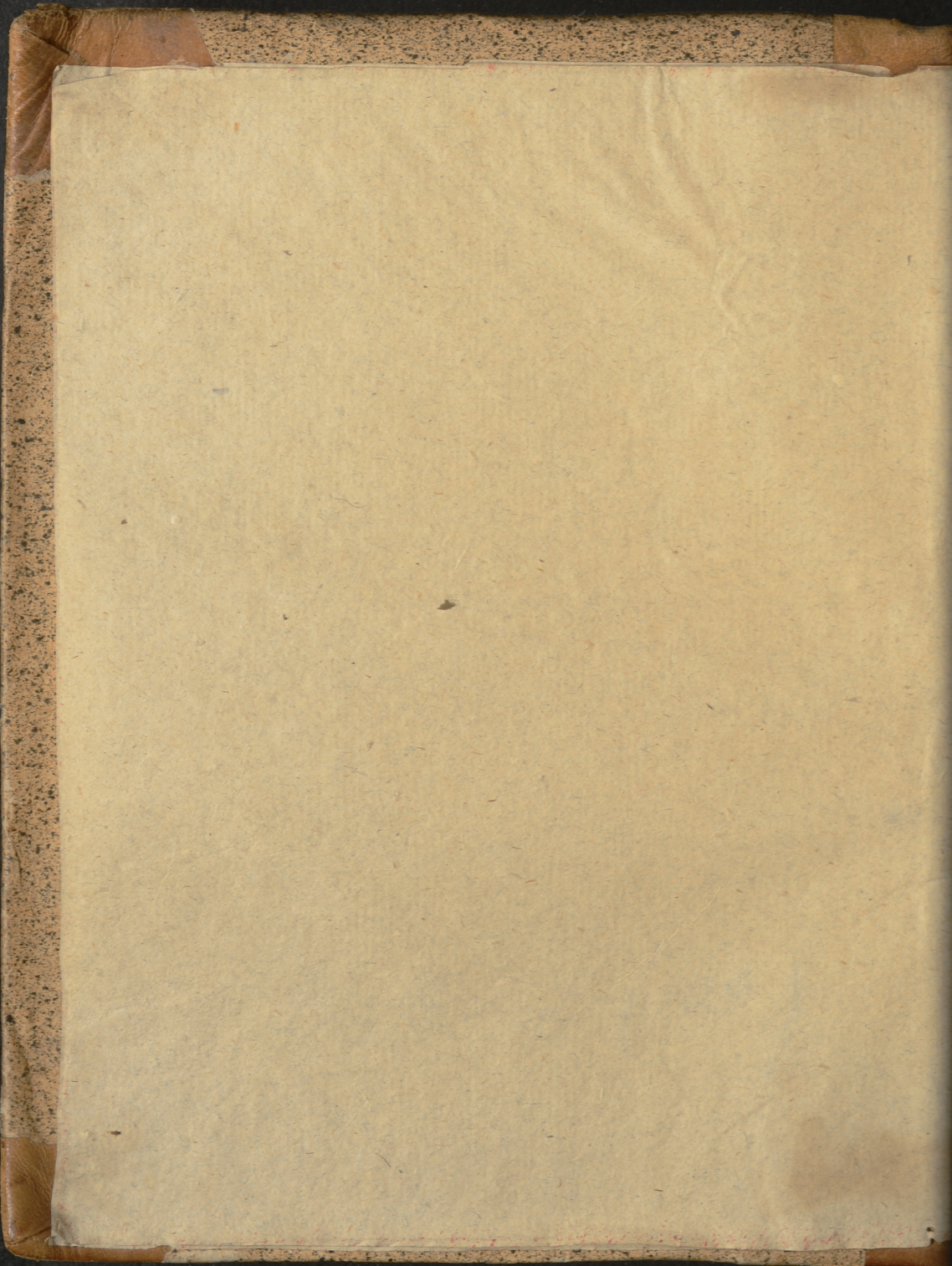
Druck Freier Zugang

V. K. 2 (165.)

38.
SPECVLI IMPERII ROMANI
VETERIS ET MODERNI

Ex l. 2. ff. de O. J. ad modernum usq; Imperii
statum, & formam continuati

DISPUTATIO QVINTA,
DE

ORIGINE LEGUM
CIVILIVM, EARUMQ;
CONDENDARVM APVD RO-
MANOS RITU, MAGISTRATIBUS AN-
TE JUSTINIANUM CONSULIBUS
ET PROCONSVLIBVS.

Qvam

SS. Triade feliciter annuente

PRÆSIDE

Clarissimo, Consultissimo & Excellentissimo

DN. JOANNE *Sichman* Pom. J. V. D.

PROFESSORE REGIO,

Præceptore & Fautore æviternum honorando,

Publicæ disquisitioni submittit

ANDREAS *Vogelsang* / Sed. Pom.

*In Acroaterio Majori d. 14. Augusti horis
ab 8. matutinis.*

ANNO M. DC. LI.

STETINI,

Typis GEORGII GOETSCHII, Pædag. Reg. Typogr.

VIRIS

*Magnifico, Nobilissimo, Excellentissimis, Consultis-
simis, Reverendo, Clarissimis, Doctissimis*

DN. FRIDERICO BOHLIO, Sereniss^{ae}.
R^{ae}. M^{ajestatis}. Svec. Consiliario Status per Pomeraniam,
Hæreditario in Pritzlow &c.

DN. ALEXANDRO Sieverden / U. J. D.
& Archi-Dicaster. Pom. Advocato famigeratissimo.

DN. JOACHIMO Hammermeistern /
Jcto eximio, Archidicasterii Regii Sterinensis Pro-
tonotario meritissimo.

DN. M. FRIDERICO CRAMERO,
Ecclesiæ ad D. Jacobi, Ecclesiastæ longè cele-
berrimo.

*Dnno. Patronis, Mæcenatibus, Favoribus,
Promotoribus respectivè Sobrino & Affini-
nibus suis omni observantia & obsequii ad-
fectu prosequendis, in animi submissionem,
sui, studiorumq; suorum commendationem,
Hanc Disputationem humillimâ animi de-
votione nuncupare & dicare voluit, ut
debuic*

ANDREAS Vogelsang Sed. Pom.

SPECULI IMPERII ROMANI
VETERIS ET MODERNI

Ex l. 2. ff. de O. J. ad modernum usq; Imperii
statum & formam continuati.

DISPUTATIO QUINTA

Ad §. 12. 13. 14. 15. & 16.

DE

ORIGINE LEGVM CIVI-
LIUM, EARUMQ; CONDENDA-
RUM APUD ROMANOS RITU, MAGISTRA-
TIBUS ANTE JUSTINIANUM, CONSU-
LIBUS ET PROCONSULIBUS.

RESPONDENTE

ANDREA VOGELSANK STETIN. POM.

Pomponius juris ordinem non recte refert. Fuit ^{1.}
namq; juris seu legum condendarum potestas initiò pe-
nes Reges, his exactis jus exercuit populus, olim à Ro-
mulo adeptum, unde leges tam *peregrina* quam *propria*;
illæ aliunde afferri iussæ; *Hæ* vel à collegio Pontificum ab initio
sunt dictatæ, vel postea à populo *vel toto*; Rogante Consule sancitæ
sunt, quarum legum tam originem, quam condendi ritum Pom-
ponius oscitanter neglexit: *vel à parte* populi; unde plebiscita,
Sæta, Prætorum edicta (Responsorum prudentium, nisi quod colli-
gere licet ex §. ult. vers. & ut obiter sciamus h. tit. æquè non meminit)
donec ad unum rerum summa translata est.

Si excurrerem latius conjecturæ patrociniò, legum civilium ^{2.}
† authorem omnium primum (post Deum omnis boni authorem)
Cainum asfererem, qui à Deo exul in orientem fugatus, primus Ci-
vitatem *Enoch* dictam Genes. 4. condidit, primusq; leges civiles
pro civitatis utilitate sancivisse præsumitur. † Tum enim leges ^{3.}
scribi

- scribi ceperunt, cum & civitates condita, & magistratus creari ceperunt *S. singularum inst. de rer. divis.* Auctō post genere humano civitates plures condita, suisq; legibus firmata sunt. † Civitas enim nec regi, nec stare unquam sine legibus potest, veluti fundamine collisō, quod exponit *Recesf. Imp. Anno 1500. in pr. wenn aber alles &c. ibid. uff denen als Grundposten alle Reiche und Gewalt ruhen/ & Recesf. Anno 1603. S. Wie hoch &c. Quæ* ll. ferendarum ratio, per tempora mundi subsequētia in monarchiis necessario continuata est, & etiam in aliis Regnis mundi parallelis apud singulas gentes, quarum nullam sine legibus unquam floruisse comperies. Cic. Sed aliās mundi gentes ex instituto hic taceo, de Romanis tantum legibus, earumq; primis fundatoribus agendum.
4. † Constat post Trojam everfam, introductasq; ab Ænæa in Latio leges, annos circiter sexcentos & ultra triginta elapsos, cum Romulus in antiqva Roma ampliata A. M. 3198. præter leges civiles & *curiatis* ferret, quibus per curiarum suffragia civitatem regeret. † Exactis *Regibus*, quod Imperium ccxlv. annis duravit, primi Cosl. suffecti, latāq; lege publicolā, populi jure quod forte post Romuli tempora, subsequētib; Regibus, detrimentum ceperat, restitutō, ex rogatione ad populum leges ferebant, quibus tamen & aliis, quæ ex legibus Regiis superant, ante promulgationem LL XII. Tab. rei Romanæ non plenè erat prospectum.

Contentio autem ipsō tempore erat inter patres & plebem de legum ferendarum competentia, quam dum plebs per Tribunos graviter ambiret, invidiæ & seditionis rescindendæ causa communiter placuit alienigenas leges Athenis in urbem introduci.

7. † Rumor increbuerat de Draconis & Solonis legibus *l. quod ait 22. ff. ad l. Jul. de adulter. Ille Tarquinii Prisci V. Romanorum Regis coætaneus duras leges Atheniēlib; tulerat, qua propter malè à plebe affectus Ægina in theatro occubuit, quasi leges ejus sanguine humano fuerint tinctæ.* † Solon autem sub Servio Tullio VI. Roman. Rege florens leges sanctissimas scripserat, magnam namq; legum suarum partem ex legibus Moyſis mutuatum esse Ficius & Eusebius testantur. Triumviri igitur Athenas ablegati decem tabulis leges imprimis Solonis descriptas primum propo-

propofuerunt, fequenti anno duas addentes mutuatas à *Falifciis & Cretenfibus*, quas *supplementa* appellabant, hæ LL XII. Tab. dictæ. Creati mox Decemviri legum harum interpretes & iudices.

† Decemviratu autem, cum biennium, vel ultra contra legem 9.
durasfet, depositò, Legum XII. Tabul. pars quædam, demptis dun-
taxat & abrogatis nonnullis capitibus propter antiquitatem obfo-
letis, & legum actionibus centumviralium caufarum fubftitutis
Gell. lib. 6. c. 10. in Republica ex L. Æbutia Tribuni plebis, teffe Lu-
davico Charonda, permanfit, extitit etiam ad prætorum & centum-
virorum tempora pontificii collegii iudiciũ, de quo dixi ad §. 6 & 7.
† Sed nil minus aliis & novis fubinde legibus opus fuit, quarum 10.
cum prærogativam folus fibi populus afsereret, in ftatu populari
leges ordinariæ non fuerunt, nifi à populo rogante confule ac Sena-
torio Magiftratu ferrentur.

Modus ac ritus ferendæ legis uti ex Dionyfio Halicarnafæo,
Fefto & Manutio colligo, erat fere talis.

† Magiftratus legem laturus juris peritis adhibitis *l. huma-* 11.
num 8. C. de LL. ne quid inconcinni ferret, domi præmeditatam
in tabula quædam fcribebat, fcriptam more boni magiftratus ad
Senatum L. publiiã ut ejus authoritate ex Scto ferretur, præfertim
fi *comitiis centuriatis* fieret, referebat, fi *Tributis* propter legem
Hortenfiam rigorofo Scto opus non fuit, licet & multas, ex Scto fa-
ctas, hiftoriæ tradant.

† Post *promulgabatur*, feu in loco quodam editiori publicè 12.
appendebatur, & quidem fi comitiis centuriatis ferenda efset in
Campo Martio fi *Tributis* in *Foro* feu pro *Roftris* qui locus erat
auguratus, raro autem in circu Flaminio, Lucu petilino, &
Capitolio.

† Lege per *trinundinum* ibidem appofitã, ut nimirum à die 13.
promulgationis trium hoc nundinarum fpacio à pluribus mercan-
di vendendiq; caufa urbem vifitantibus lex cognofci posfet, idem
magiftratus legem laturus, die quò ferenda erat, *fefto & comitali*,
non *religiofo, atrò, & allienfi, boris intra ortum folis & occafum* (fume-
batur initium à media nocte) *fove nec fulgente nec tonante*, locum
illum repetebat, & per *præconem* vel *cornicinem* convocatò populò
subji-

subjiciente scriba publicè recitatam, ut populus approbaret, *suadebat*. Licebat, donec lex promulgaretur, & aliis magistratibus, imo & privatis autoritate tamen Magistratus publice in loco illo ad populum concione *suadere legem, vel dissuadere*.

14. † Alterutrò hõc obtingente, vel utroq; nullò tamen Tribunò intercedente, nec legislatore consilium mutante, neve comitiis ipsis adversis auspiciis impeditis, præsentibus *sacerdotibus* divina exponentibus, *Sitella* vel *urna* deferebatur, in qua sive Tribuum, sive centuriarum nomina conjiciebantur, ut cujus nomen forte prius exiret, & suffragio potiõr esset, quævè primũ aut secundũ rogaretur.
15. † Hisce Sitellis, urnis, aut cistis suffragiorũ causã custodiendis certos homines *Nongentos* dictos in comitiis præfuisse Plinius scriptũ
16. reliquit *cap. 2. lib. 37.* † Cujus enim Tribus vel Centuriæ nomen primum secundum, aut tertium per sortem exibat, in illo ordine habebat suffragium. † Sortitione tribuum aut centuriarum factã, ac ordine suffragiorum dato, dicebat is qui legem ferebat: *Si vobis videtur, Discedite Qvirites* h. e. ad suffragia ferenda abite, quisq; in suam Tribum vel Centuriam.
18. † Ferebantur autem suffragia per *pontes* qui tot erant, quot
19. Tribus erant, aut centuriæ. † Si igitur *Tribus* Comitii (post *L. Hortensiam*) lex erat ferenda, pro numero Tribuum 35, pontibus suffragia lata sunt, si *Centuriatis*, 193. tot enim erant centuriæ.
20. † Hæ Centuriæ in *sex Classēs* erant divisæ. Prima Classis cum æquitibus centurias habebat 98. æquitum autem erant 18. qui frequenter vincebant; si cumpeditum classe quæ centuriarum erat 80, conveniebat. Supererant centuriæ 95, quæ reliquarũ erant classium. Prima erat maximi census hominum. Secunda secundi census, quorum centuriæ erant 22. Tertia 20. Quarta totidem, quæ centuriæ erant hominum minoris census. Quinta 30 centuriæ erat hominum minimi census. Sexta Classis erat hominum pauperrimorum, qui quoq; cæteris prioribus erant numero pares.
21. † Pontes autem erant *mensa angusta* pontium similitudinem
22. habentes, non autem *pontes Tiberini*, ut vanè sentit Afranus. † Cujus ergo Tribus, aut Centuriæ nomen primum per sortem exierat, ex illa Tribu vel centuria quidam, à Magistratu legem laturo, eligebatur;

batur, quem vel ex primoribus, vel præ aliis sibi maxime faventem
 judicabat, cui in suis pontis parte *due tabelle à Diribitoribus* mini-
 strabantur. † Fuere hi diribitores, sic dicti, privati homines, qui
 eum de lege laborarent, ne quid fallaciæ committeretur, aut tabel-
 las ipsi distribuèrent, aut distribuentibus præfuerunt. † *una cum*
 hac litera A quæ legis *antiquationem* denotat; altera sic inscripta
 V.R. h.e. *uti Rogas*, quarum *alterutram* in alia quadam cista in *extre-*
mitate pontis deponebat, quod erat suffragium ferre, post ejusdem
 tribus aut centuriæ suffragia ita continuabantur.

† Exploratâ igitur Tribus vel centuriæ voluntate, numeroq;
 suffragiorum punctis notatô reliquis Tribubus aut centuriis per
 præconem hoc renunciabatur, quæ si per majora vota priori tri-
 bui, aut centuriæ accederent, sciscitata, vel *lata* lex erat, si minus
antiquabatur. † Sciscitata autem tum dicebatur cum omnium ci-
 vium *juramentô* eset confirmata.

† Sic lata, *æneæ* plerumq; *tabula quadrata* in cisa, aut in publi-
 cæ apponebatur, ut oculis civium pateret, aut ad ærarium sive Sa-
 turni, opisve Templum in vico Jugario ad Capitolii radices situa-
 tum, referebatur, quo etiam Sæta deferebantur. † Columnis et-
 iam æneis leges insculpi solitas fuisse, constat ex Cicer. in *Orat. pro*
Balb. & Liv. lib. 2.

Leges ergo vel tabulis, vel columnis insculpebantur. † Verum
 ex antiquitatis indagacione constat Romanos præfertim in priva-
 tis scripturis, instrumentis, testamentis, fideicommissis & codicil-
 lis *ceram* adhibuisse, neq; tabulis insculpisse, sed *ceræ lignæ ta-*
bulæ oblitæ inscripsisse *stylô* ferreô præcutô, vel osseô.

† Hinc *ιστονομικός* lignum sæpè pro tabulis ligneis usurpa-
 tur apud Ovid *lib. Amor. 1. Elegia sequenti.*

Itè hinc difficiles funebria ligna tabellæ

tuq; negaturis cera referta notis

projectæ in Trivii jaceatis inutile lignum.

At apud Tryphonium in *l. quod vulgo 19. ff. de bon. poss. contr. Ta-*
bul. ibi bonorum possessio contra lignum h. e. contra tabulas.

† Stylum vocarunt *Graphium*. Tusci primo *ferreo* usi, post
 Romani jusserunt ut *osseo* scriberetur, secundum illud: CERAM

FERRO-

FERRO NE CREDITO: de Graphio vid. Sospit. in *Grammat.* i. Varro.
& Ovid. in eodem *Elogio*.

Quid digitos opus est graphium lasare tenendo?

Hoc habeat scriptum tota tabella veni.

Plaut. in *Bacchid.*

Affer cito stylum ceram, & tabellas & linum.

- Cera nonnunquam illò antiqvo more cum tabulis, quod notat Ulpian. *tit. Reg. 20.* & Ulpia in *l. 1. S. 4. ff. ad L. Cornel. de falso.* † Et quia in Tabulis sæpè distincta capita scribebantur, scriptura *prima*, quod ex Ascanio deprehendere licet, dicebatur *prima cera*, subsequencia capita *secunda*, *tertia*, aut *quarta* ceræ. Idem apparet ex Sveton. in *vita Julii Caesar.* Novissimò testamentò tres instituit hæredes Sororum Nepotes. C. Octavium ex dodrante: & L. Pinarium, & Q. Pædium ex quadrante, reliquos in ima cera. Decium Brutum etiam in secundis hæredibus. Hanc *imam ceram* Scævola imam testamenti partem, appellat in *l. 34. ff. de Usufruct. legat.* & Cicero *Verrin. 3.* facit Plaut. in *Curcul.*

Novi ædopol nomen, nam mihi ist hoc nomine

Dum scribo, explevi rotas ceras quatuor.

33. † Posterioribus autem temporibus cum usus *chartarum & membranarum* frequens factus esset, desitum est in cera tabulis oblita scribere *l. 1. ff. de tab. exhib.* † Veteres tabulas suas & pugillares æqvè libros codices, codicillos vocitabant, quæ nobis jam sunt membranæ, chartæ, aut paginæ, de quo vid. Quintil. *lib. 10. cap. 3.* quanquam materia & scribendi ratio longè dispar fuerit; *illa olim* lignò & cerâ constabat, *hodiè* pellibus & chartâ. *Illi stylo* ferreo vel osseo scribebant, jam *calamo* utimur, & chartâ ex contritis linteis facta papyrus dictâ, eò quod eundem nobis præstet usum, quem olim Ægyptiis præstabat papyrus, † quæ erat arbuscula in ægypti palustribus nascens, ex ejus frutice præparabantur chartæ acu divisæ in prætenues & latissimas phyliras, quæ eò meliores erant, quo mediæ papyro erant propinquiores. De hisce chartarum generibus vid. Plin. *lib. 13. cap. 11* Ægyptii ergo huic papyro inscribebant stylò ferreò acutò, Romani tabulis ligneis cerâ oblitinis. *Hodiè tin-*

diè tincturâ quâdam chartæ inscribimus vel calamô, vel characteribus artē Typographicâ, quæ ars singulari Dei beneficio adjuventa est A.C. 1440. vel 1442. à Johanne Faustio Moguntinô ubi primus Typus publicatus. Valent. ab Eichsted. *Chron. Pomer. Verum Polydor. Virgil. inventorem dicit Johannem Gutenbergium Germanum Argentinesem*, qui Moguntia primum artem hanc publicavit, deinde traducta Argentinam, Neapolim & Romam. Alii laudem hanc *Germanis* invidentes, eam ascribunt *Italis*, Pompon. Latus. *Batavis* Joan Rauv *Chinensibus* Joh. Consaly. *lib. 3. c. 17.* Civi cuidam *Harlemensi* eam attribuit Hadrian. Junius.

Sed iste mos erat circa leges ferendas in statu populari. † Ju. 37-
 Hius Cæsar postea jus Comitiorum cum populo divisit, Tiberius (ut supra dixi) inter se & Senatum, exclusô populô. Tacit. 1. *Annal.* Quicquid de hujus successore Caligula non nulli scribant, ut ut hic non immerito fuerit Phaeton orbis terrarum, & natrix Reipublicæ, qui totam Tiberii hæreditatem vicies ter millies H.S. seu DCCCXLIV. tonnas auri constantem non toto vertente anno absumpsit, Comitia populo reddidisse, abrogatis ea de re Tiberii constitutionibus, tributumq; centesimarum sustulisse. Tentavit inquit Sueton. *in Calig.* comitiorum more revocatô suffragia populo reddere, tentavit quidem, sed non perfecit, vel certe simulavit. Subsequentibus tamen Imp. populô continuo exclusô uti in infantia Monarchiæ, ita & adultiori ætate Senatui aliqualis mansit authoritas, ut nihil ferè magni senatu inconsulto gessisse Imperatores visi, quod *Orationes* ad Senatum testantur, quarum exempla remonstrant *l. oratio 6. de Sponsal. l. 1. de Tutor & cumt. l. 8. de transact. l. 3. de donat. inter Vir & uxor. &c.* † quæ tamen magis Imperandi, quam Consulendi fuere media.

† Tandem Sc̄tis ferè nullis præviis Consulium potestate enervatâ *l. un. C. de offic. Consul.* Senatusq; autoritate depressâ, ab Augustis leges latæ sunt, quas adhibitis procerum suorum suffragiis condiderunt. Theodosius tamen suo tempore Senatus suffragium adhibuit, cujus exemplum extat in *l. 8. C. de LL.* Ridet Justinianum Stephan. Forcatulus in *Necyomant. Jur. Dial. 2. n. 5.* quod seriam Constitutionem Novellæ 8. cum consilio Theodoræ conjugis emis-

emississe gloriatur *cap. 1.* ejus plerasq; namq; constitutiones ma-
 liebre quiddam sapere. Sed condonamus risum Forcatulo, legat
 ipse legem Justiniani *§. C. de LL.* in qua ritum legum suarum con-
 dendarum plene explicat, nec tamen mentionem ibidem facit suæ
 Dorotheæ præterquam in sola d. Novell. *§. c. 1.* Quicquid sit, facile
 ex eo conjicere est, fortunatum fuisse Justinianum in hoc quod bo-
 nam habuit uxorem. Qvi mos fuerit sub Friderico Imperat. pa-
 tet ex authent. *Habita. C. Ne filius pro patre* quæ forma legum ge-
 neralium condendarum cœpit post primas à Romulo leges condi-
 tas, elapsis 1910. annis. Theodosii & Valentiani temporibus leges
 æneis etiam tabulis incidebantur. *l. auri 2. C. de frument. Urb. Cōstan-*
 40. *tinop.* modò tamen à priori populari diversò. † Quomodo bodiè,
 Reipublicæ formà penitus mutatâ, leges Generales seu Recesus
 Imperii in Comitiiis publicis constituantur, edisferere non est hujus
 loci, neq; temporis, videbimus de ea materia infra in disputatione
 de *Capitulatione Casarea seu L. Regia Germanorum.*

Pars L. Secunda.

Ad §. 13. 14. 15.

De Magistratibus ante Justinianum.

41. Uribus, uti ante Justinianum introducta, & florere, prælibatis,
 Jtransit Pomponius ad magistratum Romæ Veteris historiam,
 quam in sequentibus pertexemus, methodo eidem insistentes. Ele-
 ganter Cassiodorus. † Gloria Regni est Magistratus habere exqui-
 sitos *lib. 8. c. 16.* Et Ammian. *lib. 30.* post Platonem vocat caufidi-
 cinam *πολιτικῆς μοφίης εἰδῶλον* Epicurus vero *κακοτεχνίαν* & ad-
 dit, cum rectè procedunt judicia delubra sunt æquitatis, cum depra-
 vata, foveæ sunt fallaces & cæcæ, in quas si captus ceciderit quis-
 piam, non nisi per multa exiliet lustra, ad usq; ipsas medullas exsu-
 ctus, *Judicium namq; imperitiâ, Rabularum nequitiâ, judiciorum cor-*
ruptelâ, nihil in toto mundo est perniciosius, ad perdendam vero
 societatem bonorum, & Rempublicam evertendam, nihil melius,
 nihil convenientius. Magistratum ergo esse oportet justum, legiti-
 mum,

rum, qui jura promit, insonates absolvit, fontes punit, ut inter ci-
ves æqui & boni habeatur ratio, ne fas sit sibi ipsi jus dicere, singu-
laq; juris remedia ad extremam Tyrannidem, oligarchicam aut
Anarchicam corruptionem delabantur. Tot. *Tit. C. Ne quis in sua
causa cum similibus.*

† Hic est spiritus ille vitalis, quem tot millia trahunt, 42.
Senec. *de Clement. lib. 1.* sine quo nec domus ulla, nec civitas, nec
gens, nec hominum univcrsum genus stare, nec rerum natura
omnis, nec ipse mundus potest Cic. *lib. 3. de legibus.* † Quod enim 43.
placidam & quietam vitam vivimus, quod spiramus, quod edimus,
quod bibimus, quod tui habitamus, debemus Magistratui. Hort.
led. in Reichshandlungen/ lib. 1. c. 2. n. 5.

Romanæ gentis gloria mundo toti in exemplum † in magi- 44.
stratibus juribusq; variis, pro Reipublicæ salute lectis, æternitatem
merita est, Constitut. *de Justin. cod. confirmand.* Confer. Novel. 163.
& 164. in pr. *c. principatus 1. q. 1. Novell. 69. in pr. & c. 1. Muret. vol.*
1. orat. 18. Hippol, à Collib. in pr. *c. 3. Arist. 5. Ethic. circa fin.* Legi-
bus Rempublicam armarunt & armis decorarunt, *S. Imperatoriam*
Infl. in proæmio, quem σὺν ἄρα μὲν prudens magistratus rectè tempe-
rat, ut bello ac pace respublica rectè administretur.

† Ille enim Magistratus laudandus, & à subjectis venerandus 45.
est, qui juris ac legum sincerus custos audit, belliq; ac pacis tempo-
ra æquabiliter temperat, armis constringendo, legibus conservan-
do, Rempublicam ædificat, utròq; mundi cornu rectè accommoda-
tò, † Tenent merito leges dextrum, legiones sinistrum, illis magis 46.
quam his, orbem terrarum suum fecere Romani, & qui ascenden-
tem videt, & qui occidentem Solem, & qui ab utroq; est latere.
Novel. 69. *cap. 1. in pr.* † Fortitudo namq; sine sapientia res est 47.
barbara, & arma sola si per se subsistunt, ultra quam decet, efferun-
tur audaciâ. d. *Novell. in præfat. quod ipsum repetunt novissimi*
Imperii Recessus de Anno 603. S. Wie hoch und viel denn ja an
der heilsamen Justitien gelegen/ ohne welche kein Reich/ oder guter
Nahme in der Welt tinner bestehen kan. Et Recessus de Anno 1500.
in pr. ibi wenn aber alles dieses unvorsenglich/ wo nicht vorhin redlich
guc Regiment/ Recht/ Gericht und Handhebunge wehre/ uff denen

als Grundpfeiler alle Reiche und Gewalt beruhen. Conf. Bald. in *l. un. C. de caduc. tollend.* Et Muret. *vol. 1. Orat. 18.*

48. † Sine hoc enim juris ac justitiæ tramite Regna fiunt magna latrocinia, quin & sine ea nec Jovis sceptris satis tuta existerent. Don. Garf. Mastrill. *de Magistrat. lib. 3. c. 3. n. 26.* sed ad extremum quod-
49. vis minitarentur præcipitium *d. loc. n. 23.* † Per hanc enim Imperii sceptris suscipiuntur, hæc ornare, firmareq; Imperium, hæc conservare Rempublicam, hæc pulchrè humanam novit gubernare vitam, hæc simul & Deo nihil existit majus Novel. 16, & 164. in *pr. c. principatus 1 q. 1.* Hespero, Luciferòq; pulchrior splendet. Hippo-
50. pol. à Collib. in *pr. cap. 3. Aristot. 5. Ethic. circa fin.* † Hæc servatâ ex potentibus videmus potentes procedere, ex divitibus divites, hæc neglectâ in omne ævum penè ex potentibus processerunt inanes, ex divitibus autem pauperes, dum patrum injustitiam soboles est secuta, & hoc non cogitant, neq; reputant. Novell. 69. in *fin. pr.*
51. † Quod enim Athenienses minus diu quam Lacedæmonii, aut Lacedæmonii minus diu quam Romani floruerunt, causa est, quod Athenæ citius quam Sparta, & Sparta citius quam Roma de recta majorum consuetudine deflectens, legum Imperium, Majestatemq; neglexit. Manut. *lib. 6. antiquit.* Optimè Cicero *contra Rullum*: Minime illa popularia existimanda sunt judiciorum perturbationes, rerum judicatarum neglectus, & infirmitates, quæ Civitatum afflictarum perditis jam rebus solent esse extremi exitus.
52. Publica jura hæc omnia potissimè gubernant; † privata sunt totius corporis Reipublicæ administrari. Illa Provinciarum ac Rempublicarum oculi sunt, Magistratus competens & legitimus caput, privata jura manus, pedesq; cor & anima justitia est, uti corpus sine capite & corde cadaver est, caput oculis destitutum tenebricosum, & ad latera palpitat Andabatarum more, ita exanimis est Respublica quæ Magistratu legitimo & justitia orbata, eluscatata est, quæ publicis & fundamentalibus legibus destituta, luxata penitus & desquamata, quæ privatis deficit.
53. † Diu premendus hic dolor si contra morem & famam proximorum temporum arcesatur. Amari, coli, diligi majus regi-

maine quovis est. † Magistratus competentis & procerum decus 54.
 summum pro incolarum salute agere excubias, summa enim lex, sa-
 lus populi. † Cui magis commodat instituta majorum, patriæ ju- 55.
 ra, & fata defendere, defensa sub umbone suo protegere? † Ju- 56.
 cundum sanè juxta ac pulchrum ea quæ pueri suscepimus, si senes
 posteris relinqvamus. † Consuetudinis amor magnus est. Ubi in 57.
 leges & verba jurabimus? Quâ religione mens falsa terrebitur?
 † omnia siquidem Deo plena sunt inquit Symmachus, nec ullus per- 58.
 fidis tutus est locus.

† Qui ergo secundum jura hæc & leges Rempublicam guber- 59.
 net, Magistratum esse oportet legitimum & competentem, qui vel
electionis vel *successionis* legitimo titulo, aut *manu Regia* ex justo
 bello ad Regimen aspiravit, alias *sine titulo* incompetentis impe-
 rata non ligant, neq; Reipublicæ civibus ac incolis invitis præjudi-
 cant, per ea quæ tradit Reineking. *de Regim. secul. & Eccles. l. 1. clasf.*
1. cap. 5. n. 29. & per tot.

† Romani Imperii Majestas uti legitimis Magistratibus ce- 60.
 pit, ita & hucusq; quâ caput, quâ membra dignitatem & eminentiam
 suam conservavit, durabitq; cum seculo Daniel 2 & 7. Quod
 & ipsis Romanis olim persuasum fuit juxta illud Junonis apud
 Virg. *lib. 1. Æneid.*

His ego nec metas rerum nec tempora pono
 Imperium sine fine dedi &c.

† Primus Magistratus fuit *Regius*, cepitq; in *Romulo*, qui per au- 61.
 gurium & populi suffragium legitime Rex declaratus Romanæ
 gentis gloriam per xxxvii. annos fundavit, subsecuti alii Reges sex
 qui primam Romani Imperii ætatem cccxlv. annis terminarunt
 supra dixi *ad § 3*

† Secundi à Regibus erant *Tribuni celerum* à Romulo equi- 62.
 tibus ccc. numero, ex generosissimis familiis robustissimisq; cor-
 poribus, quos celeres à celeritate appellavit, electi, primum præfe-
 cti, † qui per urbem eum sequentes cum telis administri jusforum 63.
 essent, & in exercitu propugnatores. Celeres hac tempestate fuerunt
 qui *hodie equites* appellantur † à *Celere* interfectore *Remi* sic di- 64.
 cti Fest. *lib. 3*. Multa hi in certaminibus corripiebant, primi pugnam
 R 2 capes-

capessentes, & ultimi prælio excedentes: Ubi campus equestri pugnae esset idoneus, equites, & ubi asper, inuisusque equis locus esset, pedites.

65. † Dux horum dicebatur *Tribunus*, cui suberant *centuriones* & *Decuriones*, quem morem à Lacedæmoniis Romulum mutuatum esse Dion refert. *Numa* vero displicuit, ut Plutarchus refert: Assumptus Imperio omnium primum trecentorum illorum turmas, quibus ad tutelam corporis Romulus usque utens, celeres appellatos, dissolvit. Neque enim dignum putabat, aut credentibus minus credere, aut non credentibus imperare. Appellati & *Flexumines*, & *Frostuli*, quod nomen prius magis contemptui fuit, ut Plinius memorat. Subsequentem vero Reges hoc institutum Romuli continuaverunt.
66. † Ipseque Junius Brutus M. Junii Filius ex Tarquinii prisci filia susceptus Tarquinii superbi (ut conjicio) Tribunus celerum.
67. fuit † postea Consul factus primus, Regumque ejiciendorum auctor extitit.
68. † *Brutus* dictus quod pluraque barbare & fatuè ageret, dum modo Tarquinii superbi, qui patrem Bruti cum Tullo Rege occiderat Tyrannidem subveritus, tempus sibi opportunum non esse visum.
69. fit, stultitiam simularet. † Hunc demptis bonis omnibus sub se custodiebat Tarquinus, non honoris gratiâ, sed stultè dicentem,
70. stulta agentem, ut adolescentibus Regiis risum moveret. † Hic, cum Delphico Oraculo preciosa quæque alii offerrent, baculum ligneum aurò suffusum (quod alios latebat,) obtulit, quibus in risum versis, vox ex oraculo reddita, qui primus oscula matri daret, huic fato datum esse Romanum Imperium, aliis remorantibus ille in terram prolapsus, eam protinus osculatus est, tanquam communem omnium Matrem.
71. † Tarquinio autem *Ardeam* obsidente inter commensationes Regionum adolescentum in convivio S. Tarquinii mentio incidit de uxorum præstantiore laude, cumque Collatinus suam *Lucretiam* omnibus præferret, incalescentes vino, omnes citatis equis Romam advolant, deprehendentes ibidem Regias nurus convivii & lusu occupatas. Inde Collatium pergentes, Lucretiam lanæ inter lucubrantes ancillas in medio ædium deditam inveniunt. Laus ergo erat

erat penes Lucretiam; cuius insanô amore statim captus S. Tarquinius, paulo post insciô maritô Collatinô, Collatiam rediens terrore & minis victrix. ejus libido obstinatam Lucretiæ pudicitiam superavit.

Qvem casum Lucretia acerrimè ferens, ascensô confestim curru, veste lugubri cultro sub stola absconditô Romam veniens, re tota patri & cognatis plerisq; apertâ (maritus autem & J. Brutus in castris erant) eductô cultro vulnere lethali ad cor usq; unô ictu ferrum trudit, implet luctus domum; convocantur per Valerium Tazii, pronepote[m] ex castris, Collatinus maritus & Junius Brutus. Atrox est visum omnibus facinus. Una fuit omnium vox præstare mori quam hasce sub Tyrannide pati contumelias.

Deliberant de futuro Imperio, Bruto vero de committendo Regno *Consulibus* apud Lacedæmonios usitatis. Consilium arridet omnibus adstantibus. Visum est donec omnia peragantur creari *Inter Regem Sp. Lucretium*, Lucretiæ patrem, à quo constituendos esse habituros antea Regiam nunc Consularem potestatem. Hisce præcogitatis & discussis exeunt omnes simul cum fervorum catena in forum, super lecto nigris vestibus constrato incultam, sanguineq; conspersam mortuam portantes ante curiam in alto ponunt, populumq; in concionem Brutus advocat. Congregantur centuriæ. Brutus rogat Tarquinius ex urbe Roma, Romanorumq; regione genusq; eorum omne esse proferibendum? Populus annuit & jubet. Post ita Brutus, Regnum quidem nobis visum est non amplius constitui oportere, Principes autem singulis annis binos creare *Regia potestate*, quos vos in comitiis designabitis. Ferentes calculos per centurias suffragia ita à populo declarantur, neq; adversus calculum ullus fuit. Post hæc progrediens Brutus *Inter-regem* designat *Sp. Lucretium*, isq; solvens concionem, jussit omnes in *Campū Martiū* ire, in quo eis consuetū erat habere comitia. Hisce celeriter advenientibus elegit duos viros *Brutum & Collatinum* Lucretiæ de mortuæ maritum. Vocatus populus per centurias, sanxit eorum Imperium. Itum est *Ardeam* ad persuadendos milites ad defectio[n]em. Quod facile obtentum est. Rex iis auditis Romam veniens ad comprimendos motus, nec obviam eis, qui ad exercitum missi erant;

R 3,

erant;

erant, factus, portas urbis clausas invenit, exiliumq; ei indictum est.
Hæc ex Livio & Halicarnasf.

Ad §. 16.

De Consulibus & Proconsulibus.

72. † **R**egibus ergo exactis, ceperunt alii creari Magistratus vel *ordina-
narii* qui lltatis temporibus & semper in Republica essent, ut
Consules, Prætores, Ædiles, Tribuni, quæstores; vel *extraordinarii*, qui
nec eodem tempore, nec semper, ut *Dictatores, Censores, Interreges*,
Horum alii erant *Patricii* soli, qui fuere *Interreges* vel *Plebei* soli,
ut *Tribuni & ædiles plebis* vel *mixti*, ut *reliqui omnes*; Aut erant vel *Ma-
jores* qui auspicia majora habebant. Agell. lib. 13. c. 14. quales
erant, qui *lictorem, Viatoremq;* habebant, iiq; omnes erant exce-
ptis *ædilibus & quæstoribus* vel *minores*, qui non habebant. Aut de-
niq; distinguebantur ab *insignibus in curules*, qui jus *Selle* ut *Dictator,*
Consul, Censor, Prætor, Ædilis Curulus, habebant. Et non *Curules*
qui fuere *cæteri omnes l. 31. ff. de injur* Primus ergo post Reges exactos
ex Magistratibus ordinariis fuit *Consulatus*. Duo namq; ut
præfatū est, Cosf. ex patribus Comitibus centuriatis anno ab CCXLV.
sunt electi *L. Junius Brutus S. Tarquinii avunculus, & L. Tarqui-
nius Collatinus, Lucretia Martius*. † Qui tamen propter odio-
sum *Tarquiniorum* nomen, quod gerebat, & quod conjuratos de
reducendis Regibus impune dimittere voluerat, populo se nimis
suspectum reddidisset, svasu Bruti ultro mox cum consulatu civi-
tatem linquens in exilium abiit. † Ipse vero J. Brutus odio Regum
exactorum *Tutum & Tiberium* filios, quod cum *Vizellis & Aquiliis*
de recipiendo in urbem Tarquinio conjuraverant, ipse Pater præ-
sens virgis cæsos, securi percuti jusfit. † Suffectus *L. Valerius Pub-
licola* qui collegam ascivit *Sp. Lucretium*, Lucretiæ patrem, jam
ætate grandem, Brutò, quem Matronæ Romæ anno luxerunt cum
Arunte, Tarquinii Superbi Filio in cruento & acri pralio occisò,
Illò itidem brevi extinctò *Horatium Pulvillum* Collegam nactus
76. est. Consularis itaq; annus primus fato ferè infelici *quinq;*
expertus est Consules.
77. † Dicti, quod Reipubl. plurimum consulerent, † ideoq; &
insignia

inſignia & diademata Regum uſurpabant quales erant XII. ſecures,
imbea, ſella Curulis, annuli, phalera, paludamenta pratexta, toga picta,
tunica palmata ſcipio vel ſceptrum eburneum. Dionyſ. lib. 2. &
 alia imperii inſignia, quibus imperii majeſtas eminebat. † quæ 78.
 ſingula Ethruſcorū Reges, Ethruſcis plenè devictis, Regi Romano-
 rum tradere, Tarquinium priſcum capſiſſe Dionyſ. Halicarnaſſ.
 ſcribit, quæ de re Silius Italus inquit.

Mœoniaq; decus quondam Vetulonia gentis
 Biſſenos hæc prima dedit præcedere faſces.
 Et totidem junxit tacito terrore ſecures,
 Haſ altas ebori decoravit honore Curules
 Et deinceps Tyrio veſtem prætexuit oſtro.

† Latum tamen eſt, ne eſſent plures Coſſ. quam duo (ut diviſo im- 79.
 perio ſi alter malus eſſe voluiſſet, alter eum, habens poteſtatem ſi-
 milem, coerceret) iiq; annui, ne diurnitate inſoleſcerent, & civiles
 ſemper eſſent, qui ſe poſt annū ſeirent privatos eſſe futuros. *Euroſop.*
lib. 1. neve ambobus ſimul, ſed alternis vicibus XII. faſces à liſtori-
 bus, ſecuresq; XII. præferrentur. † Collegas namq; ſingulis men- 80.
 ſibus ſibi invicem ſecures tradere, jus faſq; habitum. Interea ta-
 men Conſul is, qui ſine faſcibus, ne nullo inſigni noſceretur, *Ac-*
cenſum habebat, qui eum præcederet & *Liſtores*, qui ſeqverentur
 cum *virgis & bacillis* Dionyſ. lib. 5. in *init.* Sveton. in *Julio. cap. 20.*

† Ab Equiſtribus diſtingvebantur *latô clavô & Jure ſpectan-* 81.
di in Orchestra, atq; *epulandi publicè*, item *lunatô calceô*, quod vi-
 dere licet ex Plinio lib. 33. c. 1. & Lampr. in *Alexand.* hinc illud Ul-
 piani in *inſtitut. tit. 7.* Clavus eſt nodus, vel globulus purpureus, au-
 reusve in modum clavi texti in veſtibus Senatorum. Hôc amplius
 principalibus conſtitutionibus conſeſſum eſt mulieri in hoc dona-
 re viro ſuo, utis ab Imperatore latô clavô vel eqvô publicô honore-
 tur, quod & tradit Gajus in *l. nuper ff. de donat. inter vir. & uxor.*
 † Habebat latus clavus Senatorius latiore purpuram, quod col- 82.
 ligitur ex Plinii *d. loc.* de cujus forma quicquam ex Quintiliani lib.
 XI. cap. ult. elici poteſt. † Calceos inſuper Senatorius ordo ſeu Patri- 83.
 ti null. os diſtos *Lune* imprefſos effigie habuerunt, quibus ab E-
 queſtri-

84. *questibus* & multo magis à plebe discriminarentur. Cic. 13. in *Anton. orat.* † *Causa hujus calceamenti probabilior, quod propter ad sutam calceis Lunæ figuram, non fideris, sed centenarii numeri nota significaretur, quod initio centum Patres Romulus creasset, Plutarch. in problem. Isodor. lib. ult. Etymolog. cap. ult. Zonaras. tom. 2. de Sellis & prætextis vid. Isodorum lib. 29. c. 1.*

85. † Habuere insuper Consules præsertim in actibus Triumphorum, & Solennibus Deorum festis, *scæptra, Coronasq; aureas, & violaceas* Liv. lib. 2. Eratq; ante Publicolam penes eos Regum Majestas pene integra, hõc exceptõ, ne si ambo fasces haberent, duplicatus terror videretur. Varro lib. 4. ling. latin.

86. *Lictores* carnificis officio fungentes virgarum fasciculum cum securi ligatum portabant, Magistratusq; præibat, ac quoties jussi erant fascem solventes, primo virgis reum cædebant, mox securi feriebant. Livius de cæde filiorum Bruti: missiq; lictores ad sumendum supplicium nudatos virgis cædunt, securiq; feriunt † Virgas gesserunt alligatas, ut quod medicari posset his corrigerent securibus, quæ medicari non possent, absunderent, vel quod Magistratus iracundiam cum ligamento quodam temperandam

87. esse, significarent. † Circa hæc insignia alia recepta fuerunt tempore Consulum alia Imperatorum. Illis frequentius in usu erant *Fasces duodecim cum lictoribus, sella curulis, prætexta toga, scipio eburneus*, cui effigies aquilæ ex auro erat imposita Juvenal. *Satyr. 10.* Isidor. lib. 17. c. 2. illud conjicitur ex Liv. lib. 3. ubi ait: Gallum quendam à Scipione eburneo percussum à M. Papyrio. Reliqua, quæ ad majorem pompam faciunt, à principibus esse addita, vel commutata conjicitur ex Lamprid. in *Alexandro.* Capitolino in *Gordian.* Casiodor. lib. 6. *Epist. Ennod. in Panegyrico Auson. in Panegyry. Gratian.* Immutarunt etiam aliquid in fascibus, quod Patet ex *l. 1. C. de Cosf.* imo & *Laurum perpetuam* addidisse, colligitur ex Martiale lib. 10. *Epigram. 10. & lib. 12. Epigram. 3. Casiod. lib. 2. variar. Epistolar. 2.* qui tamen non intelligendus, secures, quas ademerat Valerius, Impp. restituisse. lib. 6. quia restituit eos statim *Titus Largius* primus Dictator, additõ tamen, ne in caput civis Romani sævirent sine jussu populi.

† Cate-

† Cæterum consulatum petiturus, habitis ad hoc à Principe 87.
 Senatus comitiis centuriatis in ipsis Calendis Januariis ex capitolio in campum Martium candidâ togâ indutus se sistere habuit necesse, in quem, quosve igitur populi suffragia consularibus comitiis auspiciisq; rite peractis concurrebant, is iive consules erant designati. Quo factò à populo & Senatu deducebantur in *capitolium*, ut vota conciperent, & singulos boves *Jovi* immolarent, dein à Capitolio deducebantur in *Senatum*, ubi in libera republ. gratias agebant populo Romano, tempore Principum vero Principibus, quo ipso etiam die *muncem Consularia* mittebant amicis, & pecunias spargebant in vulgus, *ad centena auri pondo*, quæ effusio correctâ est, in l. 2. C. de consul. A creatione vel designatione primis 5. diebus in leges jurare tenebantur, idemq; præstare solitum fuit cum consularitu abibant anno delapso se nihil contra leges fecisse.

† Erant autem Consules vel *ordinarii* vel *extraordinarii* seu 88.
minores vel *suffecti*. Illi Calendis ut dictum Januariis creabantur, Plutarch. in *Mario* à quorum Magistratu annorum numerus signabatur, qui & duntaxat in Chronologiis memorantur, soliq; *rogabant leges*. §. *lex est Instit. de I. n. g. & c.* Minores erant, qui Calendis Martii, Maji de tempore præsertim Imperatorum constituebantur, qui chronologis ignoti, nulliq; actui nomen dederunt. † Raro 89.
 enim per integrum annum sub Cæsaribus consules administrasse notat Coras. *ad hunc*. §. *exactis n. 4. & seqq.* Ab ipso Julio Cæsare plures uno anno Consules facti A. V. dccviii. Designabantur namq; in tres, duos, vel unum Menses, qui mos duravit usq; ad Constantinum Magnum, qui consulatum iterum *annuum* fecit, pro *suffectis* vero novum genus reperit, quos *Consulares* dixit, vid. Cassiod. *lib. 6. Epist. 21. fac. l. 4. C. de Cosf.* † Constat autem ex Cic. 90.
Philip. 5. Legitimum Consulatus annum fuisse 43. Cic. *Philip. 2.* † Horum officium ita comprehendit Cic. *lib. 3. de legib. Regio imperio duo sunt: iis, præeundo, judicando, consulendo, Prætores, iudices, consules appellantur, militia summum jus habento, nemini parento. Ollis salus populi suprema lex esto.* Sciendum Consules Ciceroni dici prætores, repetita vocis appellatione ab antiquo more, quo omnes Magistratus & Iudices *Prætores* dicti, quomodo interpretandus est

Festus, Plinius *lib. 18. c. 3.* Liv. *lib. 3.* Varro *lib. 5. de ling. Latin.* Justinian. in *Novell. 24. & 25.* Primo namq; Reges, deinde *primi Consules* usq; ad Decemviros per *58. annos* munus Prætorium obierunt. Decemviratus duravit ultra triennium, deinde cepit *collegium Pontificum* quod judiciis interfuit, & duravit, uti ego computo usq; ad A. V. CCCLXXXIIX. quo tempore primus prætor Sp. Furius Camillus Marci Filius creatus est, insecuti post alii, de quo vid. *Disp. 4. ab initio.*

92. † Hic Magistratus nisi interfuisent decem anni, nulli datus est, *Cic. 3. de legib.* quod postea vel necessitate, vel ambitione, vel vi desuetum, idq; ostendunt Sex Valerii Corvini: *Septem Caii Mar- tii: Tredecim Augusti: Septendecim Domitiani Consulat.* Aufon- expertum æqvè ob motus Hypseonei, Scipionis & Milonis A. V. 702. unum fuisse Consulem. C. Pompeium creatum Flor. ad Liv. 107. Minores Consules uno anno tres quatuorvè fuisse vult l. 20. §. 6. ff. *de petit. hered.* Toto anno ccccxxxix. nullos fuisse Con- sules refert Liv. *lib. 9.* † Publicola autem Tyrannidis. Regiæ sus- pectus factus, ut Majestatem Consulum amputaret destructa prius domo suâ magnificâ abstulit à fascibus secures, constituitq; futuris post se Cosl. consuetudinem, ut cum extra urbem essent uterentur securibus, intus tantum fascibus ornarentur, quam Legem Publi- colæ restituerunt L. Valerius & M. Valerius Cosl. Liv. *lib. 3.* † Er- rant autem fasces fasciculæ virgarum ex betula Gallica arbore can- didissima colligatæ.
95. † Tulit & legem de provocatione ad populum insuper si quis Consulibus non pareret quinque boum & duarum ovium multam.
96. imposuit, † nummis enim tum non utebantur Romani Plutarch.
97. in *Publicol.* † nevé Cosl. in caput Civis Romani injusû populo animadverterent, solâ illis vinculorum publicorum seu carceris coercitione relictâ. Unde l. 2. ff. *De injus vocand.* ubi cum de Con- sultibus loquitur Ulpianus, quod Imperium habeant de minima Impe- rii specie scil. jure carcerationis intelligendum esse indubium est, de quo criminali judicio ago pluribus ad §. 20. 21. 22. cum seqq.
98. † Habebat alias ex Romuli indulgentia populus hæc tria præci- pua & Privilegia: *Magistratus majores creare: leges sancire: de bello referen-*

referente Rege habere arbitrium, post Dyonis. refert. Forst. *Hist. Juris Roman. l. 1. c. 6.*

† Multum ergo eis de Regia potestate fuisse ademptum etiam 99.
ab initio diserit. Wesenbec. *in paratit. ad finem de offic. Consul. sed sine ratione.* Non enim duorum sed unius gerebant Regis insignia, ne duplicatus terror videretur, Regium namq; nomen cum potestate Regia abominabantur Romani, ex optimatum modo & Regia administratione temperata Reipubl. forma existente, cujus caput quondam erant Consules, quorum virtute præsertim bellicâ per CCCCLXI. annos res Romana amplissimè crevit, quod ex Historiis colligere est *vid. cap. 1. ad S. 1.* Intercessionones Tribunorum multum etiam oblitere Consulum Majestati, quemadmodum & reliquis ferè omnibus Magistratibus majoribus.

† Tandem evenit, ut actus Jurisdictionis voluntariæ du- 100.
taxat exercere potuerint, contentiosâ ut plurimum concessâ cæteris Magistratibus præsertim centumvirali collegio sub Prætoribus, merò imperiò primum populo & Quæstoribus, ultimo principibus *l. ult. ff. de offic. Consul. ubi Ulpian. pro more sui seculi, (vixit enim sub Alexandro Severo) Cosl. Consilium præbuisse manmittere volentibus, ait. Quid sit Consilium exercere explicat Theophil. ad S. eadem 4. Instit. qui & ex quibus causis Alciat. lib. 1. παρρησ c. 41. Et Ulpian. in fragment. Tit. 1. S. eadem lex 8. ibi in Consilium adhibentur Romæ quinq; Senatores, & quinq; equites Romani, in Provincia viginti recuperatores Cives Romani.* † Indubium est Consulum amplissimam 101.
dignationem floruisse ante Imperatorum tempora, ut opinor post ejectos decemviros, antequam collegium pontificum plenè fundaretur, Consules primos ordinario jure præter curam regiminis, quæ ipsis incumberebat, in causis privatorum judicasse, non autem post collegium pontificum stabilitum, nisi cum scilicet esset ferendum, vel casu sic ferente extra ordinem aliquando judicaverint, privatis enim judiciis pontificale Collegium præstitutum fuisse, monstravimus *ad S. 5. 6. 7. successisse continuo prætores & centumvirale collegium.* Atq; ho-

- rum tempore si unquam contigisset, extra ordinem judicasse
 Cosl. dicendum foret, nisi Consul in causa ardua iudex esset à
 Prætoribus datus l. 1. §. 1. ff. de iud. l. ex consensu ff. de appellat. vel Quæ-
 sitor à populo constitutus §. 20. 21. 22. 23. ad verb. *Et quia cum*
 102. *seqq.* † Cura ergo Regiminis & status publici conservatio eo-
 103. rum muneris fuit ordinarii, † ut verè appareat Ictorum & Cæ-
 sarum temporibus, licet magna Cosl. potestas videretur, *Dicis*
modo causâ, & subactam dignationem fuisse, cum ab Imperato-
ribus per orationes consulerentur, vel extra ordinem ipsis ju-
dicandi munus aliquando concederetur, quæ ipsa autoritas ut
plurimum ad Adrianum duravit, qui Consulibus cum judica-
rent sæpè ascedisse refert Dion. in Adrian. sub Alexandro Seve-
ro voluntariam habuerunt jurisdictionem & potestatem, quantum
eis Imperatores indulgere & concedere voluerunt l. 1. 2. & 3. C.
de Consul. l. 2. ff. de in ius vocand. l. 1. §. penult. ff. de appellat. Ex
 qua lege singulariter notandum quod idem Ulpianus dicit 1.
 Consules ex rescripto principis iudicem dare posse, Ergo Ma-
 gistratus tunc non fuere ordinarii, qui in contentiosis causis
 iudicem dare non potuerunt, quæ nota ordinarii Magistra-
 tus est. l. 1. §. 1. ff. de offic. præf. Urbi. 2. A Sententia iudicis
 sic à Consulibus dati, non ad præfectum urbi, sed ad ipsos Con-
 sules appellari, quod non habuerunt jure proprio sed ex pri-
 vilegio.
104. † Quod alibi ait † Ulpian. in l. 50. ff. de condit. & demon-
 strat. dari arbitrium à Consulibus, si cuidam sub conditione
 rationum reddendarum libertas data sit, Jurisdictionem Con-
 sulum non auget, in quo singulariter allaborat Duaren. ad Tit.
 de Consul. sed deprimat, potest enim quisque privatus, vir bonus
 ex commissione partium arbitrium recipere & sententiam liti-
 gantibus extraordinariè dicere l. 3. §. pen. ff. de recept. qui ar-
 bitr. l. 3. §. 15. l. 37. l. 44. ff. eod. Quæq; & alias extra compe-
 tentiam fecere ex Imp. permisso, non vi Jurisdictionis propria
 effectum est quod ipse refert Ulpian. in d. l. 50. ex D. Pii permis-
 su hoc in facti specie Cosl. egisse fac. l. 53. ff. de iudic.
105. † Quod & à sententia iudicis à Consulibus dati non ad præ-
 fe-

praefectum urbi, sed ad ipsos Consules sit appellandum, æquè factum est ex Principis rescripto *l. 1. §. 3. ff. de appellat. ibes. 103. in fin.*

Idem loquitur textus de permisso Augusti *in §. 1. ff. de aliment. legat. Instit. de fidei commiss. hered.* in simili intelligendus est textus *in l. 57. in fin. ff. de Re Judicat.* Vel certè ex prorogata jurisdictione Consuli jus dicendi potestatem attribuit, uti omnes iudices aliàs in competentes ex conventionem, & consensu partium competentes fiunt *l. 14. C. de jurisdic. & for. compet. l. 1. ff. de judic.*

† Nec obstat *§. 10. Instit. Ulpiani de fideicommiss.* Ulpiani 106. enim fragmenta & institutiones à Justiniano in corpus Juris non relatæ auctoritatem nullam habent vid. *cap. 4.* Nec opus ad loca obscuriora dilucidanda hoc textu utamur, quia loca juris hoc in passu satis clara, quod cernimus. Invalescente tamen prætorum auctoritate jurisdictionem contentiosam perpetuam tandem nacti sunt in civilibus prætores, in criminalibus præfecti prætorio urbi, nisi quod aliquando ex rescripto vel jussu principum Consules, ut jam dictum, contentiosæ jurisdictionis munera quædam extraordinario modo obirent, quod prægressis textibus visum. Vel quando ex corpore Senatus ipse Consules. Quæsitores electi, quod testatur Plinius, Seneca, Sveton.

† Nec obstat *l. tutores ff. de administrat. tutor.* Adhuc enim 107. sub iudice lis est, an de veritate juris Civilis datio tutoris jurisdictionis vel Imperii sit, an lege vel Scto aut rescripto principum veniat per verba expressa *in l. 6. §. 2. ff. de tutel.* † Con- 108. stat Tribunos plebis tutorem dare potuisse ex *L. Attilia Tot. tit. de Attilian. Tutor.* qui tamen jurisdictionem nullam habuerunt *Aul. Gell. 13. Noct. 12.* † Patres privati Testamento tutores 109. dare possunt, qui tamen Jurisdictionem non habent; *Tit. de Testam. Tutel.* † Præsides provinciarum habuerunt jurisdictionem 110. *l. 3. & 4. ff. de offic. præsid.* attamen non propterea dederunt tutores, sed quod eis hoc in specie *L. Julia & Titia* esset indultum *l. 1. ff. de tutor. & Cur. dat. l. fin. de offici Jurid.* Auctoritas ergo tutorum in *d. l. tutores §. tutores* parum ex mente Duareni pro Jurisdictione Consulium facit, quia ipsa tutoris

datio Jurisdictionis non est, de quo in materia tutelarum ago plenius.

xiii. † Quid ergo illud *jussu Consulum*? Dicerem & rescripto Principis Consules in *d. §* facti, specie tutoribus authores fuisse arg. *l. l. allatarum*, quia constat Consules jus dandi tutores vel quicquam horum non haavisse. Quia nec prætor, quamvis Jurisdictionem habebat nec hæredem facere *§. Quos autem solus Insti. de bon. possesf. nec tutorem sine lege dare poterat. l. tutus §. tutoria datio ff. de tutel.*

xii. Præterea constat, † Consules rogationibus ad populum deniq; fuisse destitutos, & sub Augustis non ut olim à populo comitiis centuriatis, sed ab ipsis Augustis esse electos, quod fatetur de se Aufonius: Consul ego Imperator Auguste munere tuo, non passus septa neq; Campum, non suffragia, non puncta, non loculos, qui non pensaverim manus, nec consalutantium confusus occursum, aut sua amicis nomina non reddiderim, aut aliena non imposuerim: qui tribus non circumivi, centurias non advolavi, vocatis clasibus non intremui, nihil cum diribitore pepigi, Romanus populus, Martius Campus Equester ordo, rostra, ovilia, Senatus, curia, unus mihi omnia Gratianus in *Gratuar action.*

xiii. Erant † quidem ante occupatam Rempubliam ampla Cons. munia. *Capit* habebantur Reipublicæ Cons. Militiæ jus summum tenebant. Tribunos militum, Centuriones, præterea constituebant. Cic. *3. de LL. Polyb. lib. 6* Habebant jus in provincias, evocabant exinde subditos, coercerant, puniebant. Polyb. *d. loc.* Comititia convocandi, legesq; rogandi jus eis erat: Literas à Præfectis & Gubernatoribus Provinciarum recipiebant: Legatos audiebant: Quicquid per populum, Senatūve fiebat horum manu expediebatur Dio Casf. *lib. 40 Polyb. d. lib. 6.* Senatū convocatum dimittebant, sententias rogabant, numerabant, dividebant. Multa alia temporis & pagellarum ratione habitā mitto, quomodo hæc tempestate floruerit Cons. dignitas, & postea imminuta sit ante omnia consulendus est Casfidor. *lib. 6. Epistol.* Claudian. in *Eutrop. lib. 1. Arrian. lib. 4.*

† Cor-

† Consulatum Regimen fuisset magis diuturnum, nisi seditionibus & motibus variis urbs agitata mutationem Respublica postulasset. Major potestas hactenus erat Romæ penes patritios in Consulibus & Dictatoribus, Tribunis exceptis, qui ex plebe eligebantur. † Hi tunc Magistratus non erant, nil minus tamen omnia seditionibus & motibus implentes, omnemque prerogativam, quæ hactenus Patres usi, plebi conferri & communicari pertinaciter & morose urgentes, fregisse tandem Patres visi sunt † lataque lege Terentia de Decemviris (Livius habet quinq; viros, quem sequitur, Thom. Lindeman. histo. Jur. Rom. Thef. 94.) placuit ne superior potestas legumque rogatio ulterius penes Cosf. ex Patribus esset, sed eligerentur qui aliunde præsertim ex Græcis civitatibus leges afferrent.

Consulatum ergo excepit Decemviratus per triennium, quo rursus ejecto, rei summa ad Consules rediit. † Duravit autem primum Consulatum Regimen, ut supra monuimus, ad decemviratum, annos LIX. Primi namque Consules J. Brutus & Collatinus electi A. V. cexlv. Decemviri electi A. V. cccm. Redintegratum Consulatum Imperium à Cosf. L. Valerio Potito & Marco Horatio Barbato A. V. cccvi. Comitibus centuriatis creatis, duravit ad ultimum Consulem *Basilium* ad xv. annum Justiniani, quod tempus numero dcccclxxxvii. annorum.

Alii ab hisce Consulibus erant † *Proconsules* eorumque Legati Provincias administrantes quorum magna erat dignitas & præsidialem longè præcedebant. Quod ut eò exquisitius intelligatur, sciendum † Romanos habuisse sibi fæderatos & socios, quorum nudam protectionem, non dominium habebant Alexand. 6. *Conf.* 13. † Præter hos & gentes plurimas à se devictas, quas non tantum Imperio suo subjiciebant, sed & Romanis legibus vivere cogebant. Hoc erat propriè in Provinciæ formam redigere, & quamvis ex hisce quædam suis Il. committerentur, nihilominus tamen Romanis erant subditæ Gell. 6. *Noë. Attic.* 11. Pædian. in 4. *Verrin.* Plin. *lib.* 10. c. 57. 83. 84. † In hasce gentes intuebantur Proconsules summo Imperio polentes, habentes legis actionem, atque ea quæ specialiter lege deferebantur.

122. ferebantur. Brisson. 3. *select. antiq.* 14. Cujac. in *paratit.* 1. † Ideoq; & Impp. interdum hoc munere functi quod testatur Capitolin. in *Pertinace* & Lamprid. in *Alexand.* † Ante ingressum in provinciam voluntariam habebant Jurisdictionem l. 1. 2. 3. ff. de offic. Procons. post ingressum cum Jurisdictione, mistum merumq; Imperium, quod tamen legato non mandabat nisi extra ordinem. . . solent. 6. ff. eod. l. *erit C. eod.* Plura de hujus officio refert Ulpianus in l. *ne quisquam* ff. eod. Novell. 17. † Fini-
 124. tur adventu in Provinciam successoris l. 10. § ult. ff. eodem.
 125. † Verum an apud Legatum Proconsulis manumittere, ac ad-
 ptura licuerit Quæ? Displicet Cujacii *negativa*. Quia ad correctionem jurium non decet nimis esse proclives, præsertim si nulla evidens svadeat necessitas, non enim competit Jctis Interpretatio legum *Authentica*, quæ solius Imperatoris est reservatum, sed duntaxat *Doctrinalis, Usualis* dependet ex cujusvis fori peculiari, & singulari observantia, quæ ut singula procedant, notavimus in explicat. l. *semper in obscuris.* 9. ff. de R. J. Principaliter hanc controversiam contra Cujacium & seqvaces movent Hotoman. Duaren. & Corasius, & multi ex modernis hõc fundamentò sibi unicè præstitutò, ut postquam Legatus Proconsulis est provinciam ingressus apud eum manumittere liceat, non ante quia tunc non habet Jurisdictionem talem, quo ipso bene conciliatur l. 3. ff. de offic. Procons. l. *apud Praefectum* 17. ff. de manumis. undist. quam antinomiam ceu nodum Gordium non nisi ferro scindendum plæriq; clamitant. Explicatur etiam hõc ipso l. 2. ff. de Offic. ProCons. Differentia namq; insignis habenda est inter *Proconsulem*, & ejus *Legatum*. Illi compete-
 Jurisdictio *voluntaria* ex quo egressus erat urbem Romam, atq; hõc ipso licitum fuit apud eum manumittere usq; dum provinciam suam ingrederetur, tunc unà cum voluntaria habebat simul *contentiosam* Jurisdictionem. Legatus vero Jurisdictionem suam voluntariam demum accipiebat cum provinciam cum Proconsule ingrederetur. Ulteriorem controversiæ hujus explanationem propter pagellarum angustiam discursui reservamus.

VOGELSANGE iterum Cathedram cum
laude capessis
Pervigil in studio, morū pietate pro-
batus.

Sic decet ingenuos virtutum scandere scalas,
Conferet & virtus sic tandem dona merenti.

favenae animo & calamo

f.

P R A E S E S.

Quanta molis erat Romanam condere gentem:
Tanta molis erat toties mutare magistros,
Regibus exactis, Populum qui jura docerent,
Et simul imperii fines extendere possent.
Hoc opus, hic labor est, aptas inducere formas
Regnis, felici quod fecit fidere Roma;
Ceu tua sedulitas musarum cultor amande,
Pomponii ductu demonstrat lege secunda,
Quam tamen à multis, Sithmanno Praeside, mendis
Purgans, ex ipso propinas pocula fonte
Pieridum musis, quae mox tua tempora sero
Fulgenti cingent & multā laude beabunt.
Ipse ego qui terfos non possum fundere versus
Hoc tibi depromo gratanti pectore votum:
Perge bonis avibus, faelici numine perge,
Juris & aequarum scrutari pondera legum,
Atq; virili animo claro sub Praeside tricas

Extri-

*Extricare: Themis sic te super astra locabit
Et fies tandem Juris Legumq; peritus.*

b. o. c. f.

HENRICUS GABLER, N. P.

Ad Orn. Dn. Respond.

IN tantum Te traxit amor pietatis & æqui
Ut nunquam Themidi thura litare sinas
Ipsa paratura est, olim laudesq; decusq;
Hinc tibi cultori, Diva Themista, suo.

*Debito omine suum ita prosequatur
amicum*

IOHANNES Rötter.

ANDREAS VOGELSANGIUS

κατ' ἀνάγκη.

a. m. e.

ANGVIS, DELE, SONA, SURGE.

QVI colis *ASTRÆAM*, prudens esto, velut angvis,
Vera sona, dele falsa petita, fuge.

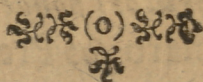
Surge; rogo, tandem, ne cesses, *MARCIA* namq;
Quem movet, aternum murcidus ille manet.

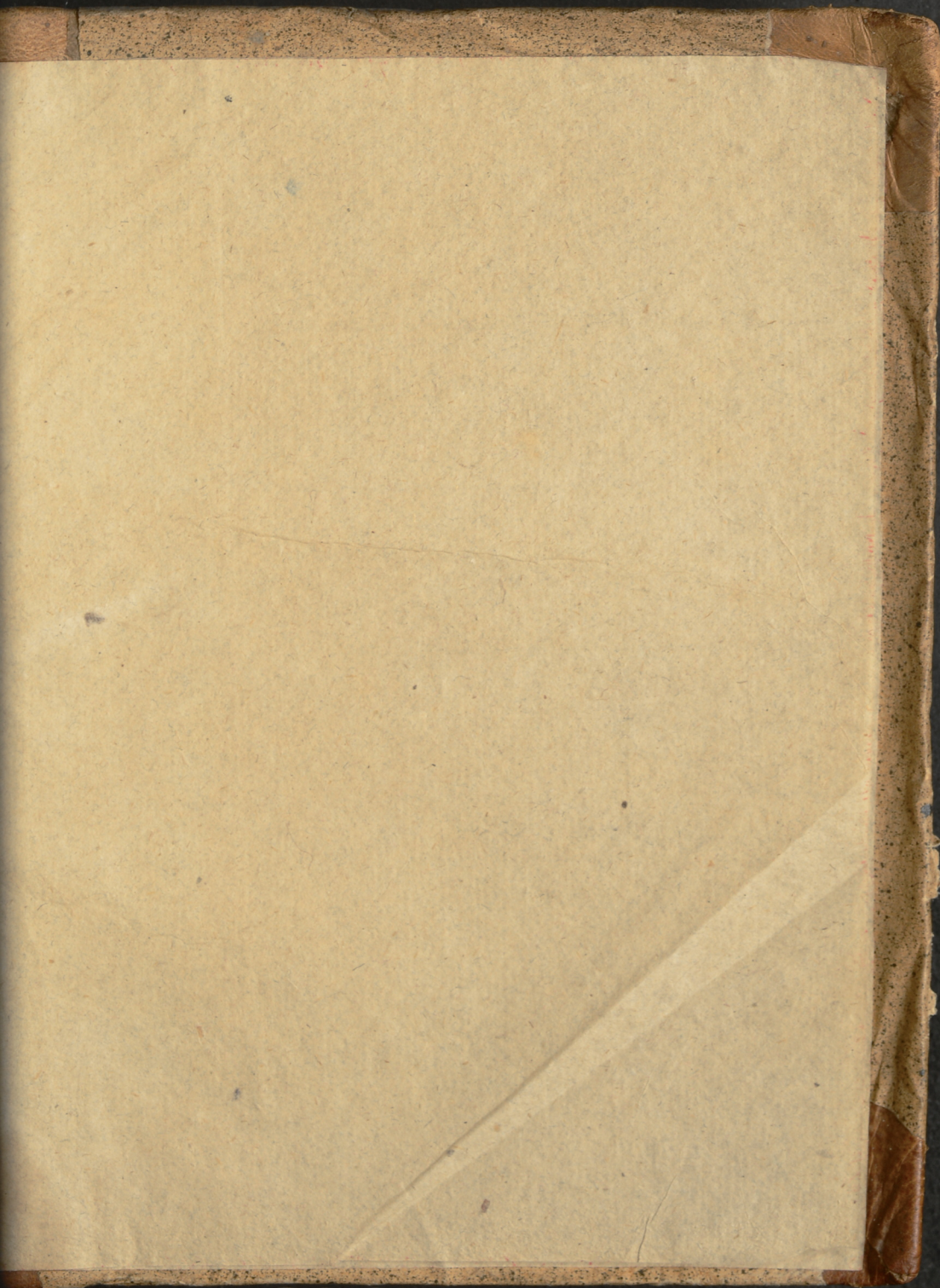
Surge, velut surgis, procul hinc antiqua *VACUNA*,
Præmia, larga tibi præparat æqua *THEMIS*.

Faucula hæc affixit

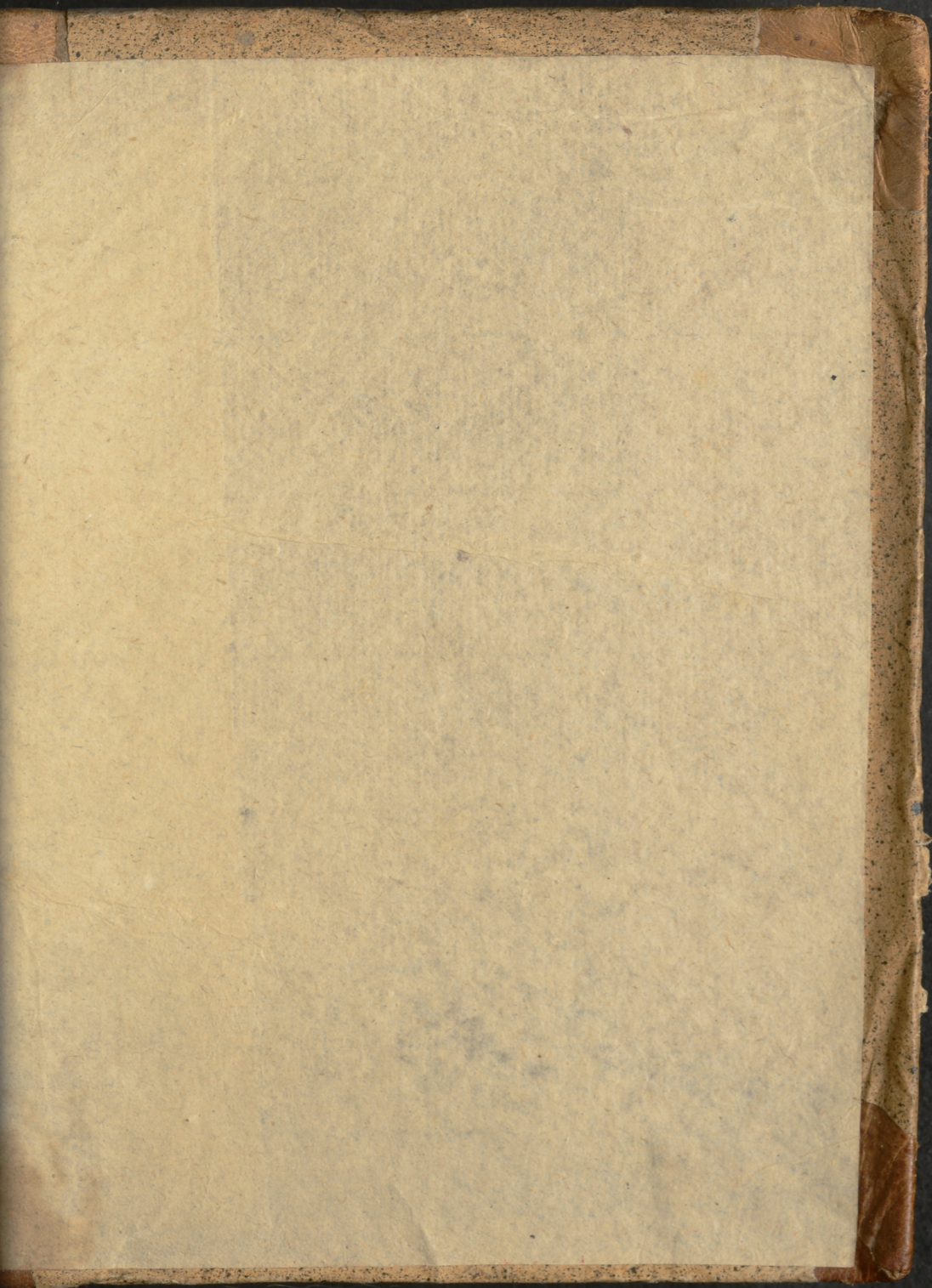
T. T.

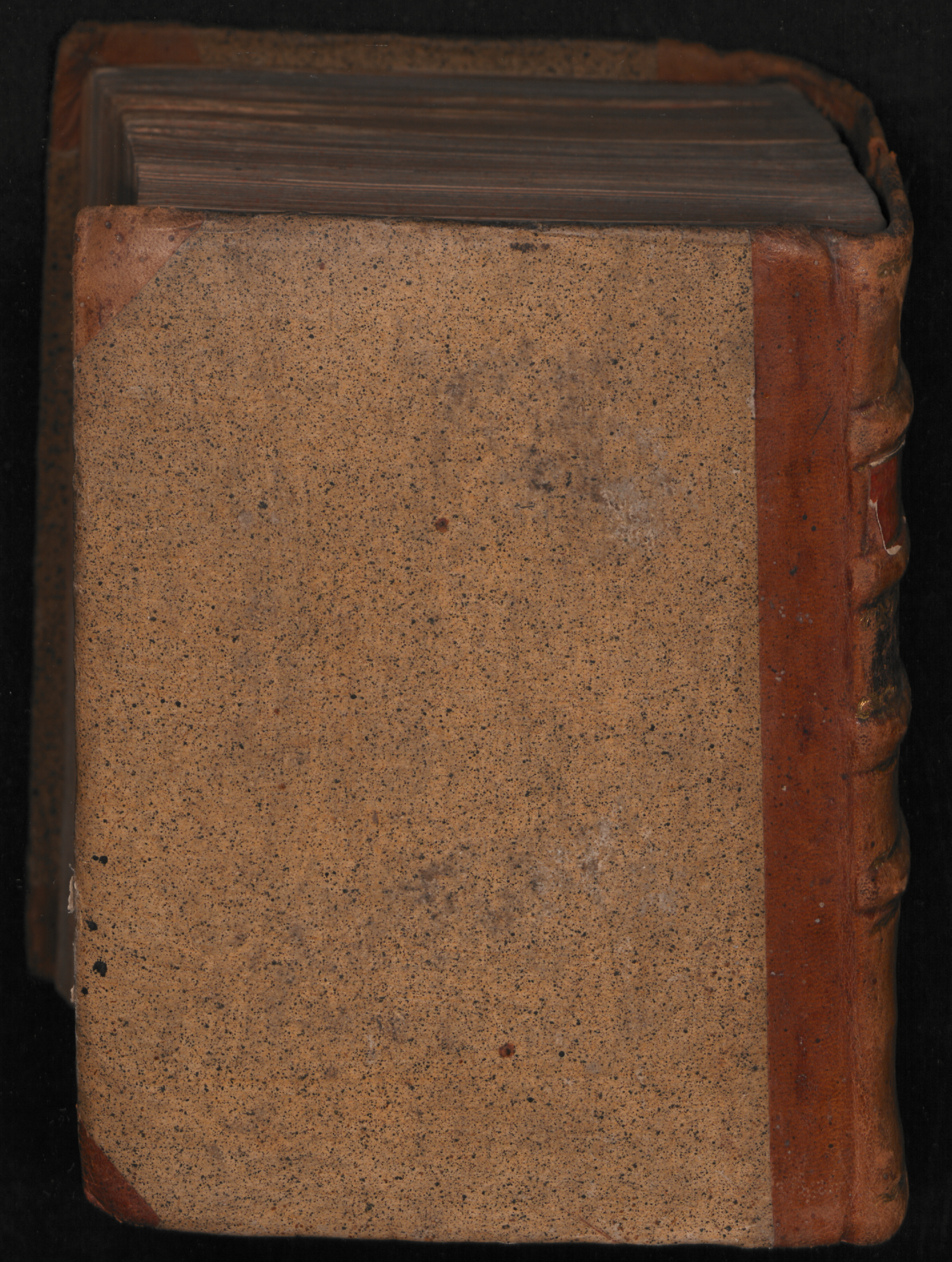
CUNRAD - JACOB Hiltbrandt.

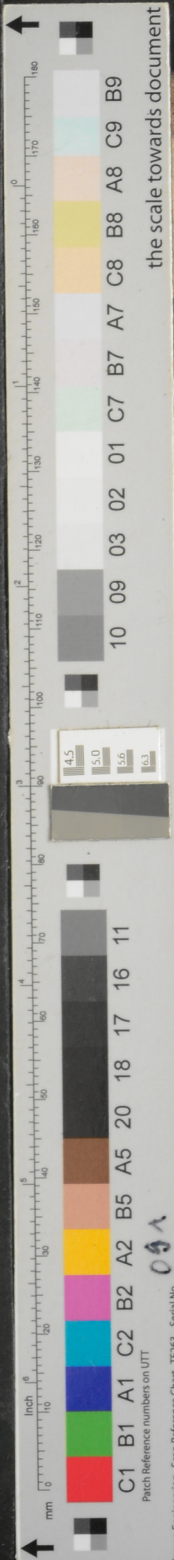

VVLGO DIATO die Klapper-Jagd.

33

§. XI.
Quodsi igitur in iudicio petitorio (a) super ipso ita
di iure controuersia mouetur, is, cui solum inferi-
a minor, aut media, venatio data est, a nostro ve-
modo se abstinere debet in locis, vbi ferae maio-
bentur. Is autem, qui duntaxat superiori, siue ma-
audet venatione, tali, vice versa, vti nequit in lo-
i ferae minores, aut mediae, subsistunt. Ratio as-
uius in promptu est, qui alterius ferae per eiusmo-
ationem disturbantur, et in aliena loca extra ban-
erinum transfugiunt (b). Non debet autem alteri
per

orum numerus praeter necessitatem non sit augendus, si-
lem id quoque non facile permittitur, vt, praedio, cui
venandi cohaeret, inter plures possessores diuiso, in lo-
vnius iaculatoris, qui ante factam diuisionem fuit, postea
es substituuntur. Vid. Mandata Regis Prussiae d. 9. Maj.
4. d. 10. April. 1709. d. 8. Mart. 1712.

Actiones, quibus partes litigantes in iudicio petitorio ex-
antur, sunt Confessoria et Negatoria vtilis.

Audiamus ante, quam vltius progredimur, ipsosmet ve-
res, quibus potissimum in sua arte credendum est. Huc
me faciunt tria luculenta testimonia, quae sequentibus
s concepta sunt:

Steuer der Wahrheit attestire ich Endes, Unterschriebener
l. Schwarzburgischer Ober-Förster hiermit auf Begehren,
das so genannte Klappern oder Klapper-Jagen, wenn
nehm.

E